

PAKKI - SATAKUNNAN MUSEO / ALUEEN INVENTOINTIRAPORTTI**Mannilan kyläkuvallinen arvoalue**

Kuvateksti: Tienäkymä
Hunnulle
Mäkikylänkujan
suunnalta.

Kuvalaji: yleiskuva
Kuvaaja: Olli Kortelainen
Kuvausaika: 22.5.2024

Kuvateksti: Tienäkymä
Mannilanraittia
pitkin pohjoiseen.

Kuvalaji: yleiskuva
Kuvaaja: Olli Kortelainen
Kuvausaika: 22.5.2024

Kuvateksti: Näkymä Mannilan
kalasatamalle
kyläkuvallisen
arvoalueen
itäosasta, entisen
Rantasalmen
torpan pihapiirin
kohdilta.

Kuvalaji: yleiskuva
Kuvaaja: Olli Kortelainen
Kuvausaika: 22.5.2024

Kuvateksti: Näkymä
Akkolanmäentieltä
lounaaseen.

Kuvalaji: yleiskuva
Kuvaaja: Olli Kortelainen
Kuvausaika: 22.5.2024

Kuvateksti: Kuva
Mäkikyläntieltä
Lehtokallion
pihapiiriin.
Päärakennus on
rakennettu 1800-
luvun
loppupuolella.

Kuvalaji: yleiskuva
Kuvaaja: Olli Kortelainen
Kuvausaika: 22.5.2024

Kuvateksti: Virtanen, vanha
osuuskauppa.

Kuvalaji: yleiskuva
Kuvaaja: Olli Kortelainen
Kuvausaika: 22.5.2024

Kuvateksti: Näkymä Mannilan
museolle
johtavalta
pihatieltä
Mannilanraitille
päin. Kuvan
keskiosassa
Mannilanraitin
toisella puolella
näkyy vanha
keltainen
osuuskaupan
rakennus.

Kuvalaji: yleiskuva
Kuvaaja: Olli Kortelainen
Kuvausaika: 22.5.2024

Kuvateksti: Mäkikyläntieltä
näkymä
lounaaseen Uotilan
eteläpuolisten
peltojen ylitse.

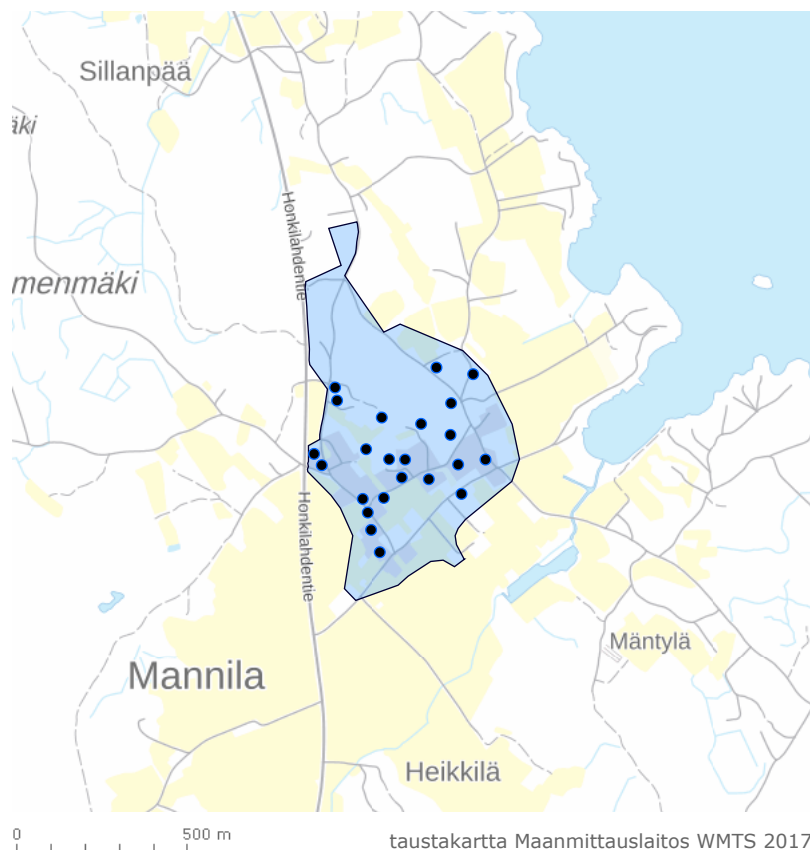
Kuvalaji: yleiskuva
Kuvaaja: Olli Kortelainen
Kuvausaika: 22.5.2024

Kuvateksti: Tienäkymä
Mäkikyläntietä
pitkin länteen.
Kuvalagi: yleiskuva
Kuvaaja: Olli Kortelainen
Kuvausaika: 22.5.2024

Kuvateksti: Kuva lounaaseen
Mäkikyläntien ja
Mannilanraitin
risteyksestä.
Kuvalagi: yleiskuva
Kuvaaja: Olli Kortelainen
Kuvausaika: 22.5.2024

Kunta: Eura
Kylä/kosa: ei määritelty
Aluetyyppi: arvoalue
Arvotus: paikallisesti merkittävä

Museoalan ontologian käsitteet

Ei museoalan ontologisia käsitteitä.

Kuvaus

Mannila on kehittynyt kyläksi jo varhaiskeskiajalla. Maanmittaushallituksen 1973 julkaistuissa Suomen asutus 1560-luvulla -kyläluettelossa ja kartastossa Mannila on esitetty Pyhäjärven länsirannalla 13-taloisena kylänä. Isojako tehtiin Mannilassa 1790-luvulla. Jo tällöin alueen maisema muodostui laajoista peltoaukeista. Vuoden 1795 isojakokartoille kylään on merkattu yhdeksän taloa (A-I), joista kahdeksan (B-I) sijoittuu kaava-alueelle. Kaava-alueelle sijoittuvat isojaon aikaiset talot sijoittuvat nykyisinkin asuttujen talojen kohdille ja pihamaille Akkolanmäentien ja Mannilanraitin varrelle, lukuun ottamatta taloa F (Rättäri), joka sijoittuu nykytalojen väliseen pienialaiseen peltoon. Isojaon myötä tiloja lohkottiin jonkin verran. Kylän taloille perustettiin runsaasti torppia ja mäkitupia 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa. Vuoden 1925 taloudellisen kartan mukaan Mannilassa lähiympäristöineen on ollut noin 20 taloa ja yli 30 pienempää tilaa tai asumusta. Ne keskittyivät voimakkaasti Mannilan nykyisen keskustan alueelle. Maanviljelyn lisäksi tärkeänä elinkeinona Mannilassa on ollut kalastus. Kylän keskustaan sijoittuvien pienasumusten asukkaat ovat myös harjoittaneet erilaisia käsityöläisammatteja. Opetus Honkilahdella saatiin kiertokouluna käyntiin vuonna 1876. Honkilahden kuntakokous päätti vuonna 1900 kansakoulun perustamisesta Mannilaan. Vuonna 1903 kunta osti Paavolan tilan koulukäyttöön. Koulu toimi alkuun Paavolan entisessä päärakennuksessa. Alakoulun rakennus on 1910-luvulta ja yläkoulun rakennus vuodelta 1939. 1900-luvun alussa monet uudet ilmiöt alkoivat näkyä myös maaseudun rakennuskannassa. Vilkas seuratoiminta näkyi maalaiskylissä, kun kylille rakennettiin eri seurojen tarpeisiin seurataloja. Myös osuustoiminnan alkaminen näkyi kylillä esimerkiksi osuuskauppoina ja osuusmeijereinä. Osuuskauppa aloitti toimintansa Mannilassa pian vuoden 1905 suurlakon jälkeen. Osuuskaupan entinen kaupparakennus on edelleen kyläteiden risteyksessä Mannilassa. Myös Mannilan työväenyhdistys perustettiin suurlakon jälkeen vuonna 1906, ja työväenyhdistyksen työväentalo valmistui vuonna 1907. Suomi itsenäistyi vuonna 1917 ja vuonna 1918 käytiin sisällissota. Yhteiskunnan eheyttämiseksi jo vuonna 1918 annettiin laki vuokra-alueiden lunastamisesta eli ns. ”torpparilaki”, joka mahdollisti torpparien ja mäkitupalaisien lunastaa vuokra-alueensa. Satakunnan ollessa torppien ydinaluetta uusien lakien myötä syntyi runsaasti uusia itsenäisiä tiloja heti lakien tultua voimaan. Honkilahdella vuoteen 1925 mennessä itsenäistyi vuoden 1918 lain perusteella 61 torppaa ja 98 mäkitupaa. Kaiken kaikkiaan rakennustoiminta oli Honkilahdella vilkasta 1910-1920-luvuilla. Osaltaan tähän vaikutti isojaon täydennyksen valmistuminen vuosisadan vaihteessa, jonka myötä uusia tiloja myös lohkottiin ennen torpparilakeja ja toisaalta torpparilakien jälkeen itsenäistyneet tilat usein uudistivat rakennuskantaansa. Sota-aikanakin Honkilahdella rakennettiin jonkin verran 1940-luvun alussa. Jälleenrakennuskaudella Honkilahden väkiluku kasvoi jonkin verran, mutta suhteessa vähemmän kuin Eurassa tai Kiukaisilla. Selvitysalueella on jonkin verran jälleenrakennuskauden rakennuskantaa, kun tilojen päärakennuksia on uusittu sodan jälkeen tai uuden asutuksen myötä rakennettuja taloja. Myös kesämökkien rakentaminen Pyhäjärven rannoille alkoi jälleenrakennuskaudella. 1950-luvulla Eurassa laajennettiin Kauttuan tehtaita, mikä alkoi näkyä Honkilahdellakin väestön vähenemisenä ja rakennustoiminnan hiipumisena. Alueella on säilynyt runsaasti vanhaa rakennuskantaa Mannilan kylän keskustassa. Uudempi rakentaminen sijoittuu 1800-luvun ja 1900-luvun alkupuoliskon kohteiden lomaan sekä kylän kaakkoispuoliselle pellolle. Mannilanraitilla, Mäkityläntielle ja Mäkitylänkujalla on tiiviitä rakennusten reunustamia tieosuuksia, pieniä peltolaikkuja ma puustoisia pihapiirejä. Useaa pihaa reunustaa kookkaat puurivit. Akkolanmäentien varressa rakentaminen on hieman harvempaa ja tieltä avautuu talojen välistä laajat peltomaiset etelään ja kaakkoon. Kyläkuvalliselta arvoalueelta tarkistus- ja täydennysinventointiin yhteensä 23 kohdetta. Näiden lisäksi alueella sijaitsee vuoden 1996 inventoinnin kohteista seuraavat kohteet Mäkelä, Mäkelä I, Vuokkola, Raittinen, Lunden, Tanhuansuu, Luhtala, Eerola 2, Väinölä ja Kivistö. Tarkistusinventoinnin yhteydessä arvioitiin kuitenkin, että näiden kohteiden arvot ovat alkujaan olleet niin vähäisiä tai niiden ulkoasu on muuttunut vuoden 1996 inventoinnin jälkeen niin paljon, että niiden arvot jäävät yksittäisinä kohteina vähäisiksi. Kohteilla on kuitenkin edelleen arvoa osana kyläkuvallisesti arvokasta aluetta. Mannilan osayleiskaava-alueen rakennetun kulttuuriympäristön selvitys (FCG, 2024) on liitetty pdf-tiedostona inventointihankkeeseen. Siinä kuvataan hankealueen rakennetun kulttuuriympäristön muotoutumista ja hankealueen rakennuskantaa kattavammin.

Arviointi

Mannilan kyläkuvallisesti arvokas alue on osa maakunnallisesti merkittävää kohdetta Mannilan kylä ja kulttuurimaisema.

Alueella on kyläkuvallista arvoa tiiviin ryhmäkylän luonteensa hyvin säilyttäneenä varhaiskeskiajalla syntyneenä suurkylänä. Suurin osa kylän kantatiloista on edelleen isojakoa edeltäneillä paikoillaan vanhoilla kylätonteilla kylän peltoaukean reunalla ja vanhan kylätien varrella. Kantatilojen torpat ja mäkituvat sijoittuvat kantatiloja hieman ylemmäs kallioisen mäen alarinteille. Alueelle sijoittuu 1800-luvun ja 1900-luvun alkupuoliskon perinteiseen tapaan rakennettuja maatilojen talouskeskuksia ja asuinrakennuksia sekä pienasutuksen vaatimattomampia asuintupia. Asuinrakennusten lisäksi alueella on mm. entinen osuuskaupan myymälärakennus, työväentalo ja kaksi koulurakennusta 1900-luvun alkupuoliskolta.

Kohteet

Akko
Anttila (osa Alhoa)
Entinen liikerakennus
Heinonen (Museo)
Hellsten
Huntu
Kuusilinna (ent. Paavola), ent. kansakoulu
Lehtonen
Mannilan Kylätupa
Mannilan Pruuttahuone
Moromäki
Mäki/Työväentalo
Mäkiranta
Oksala
Prykäri
Rantanen (Mannila)
Rekola (Mannila)
Suominen
Tuominen (Mannila)
Uotila
Verner
Viljanen
Virtanen (ent. osuuskauppa)